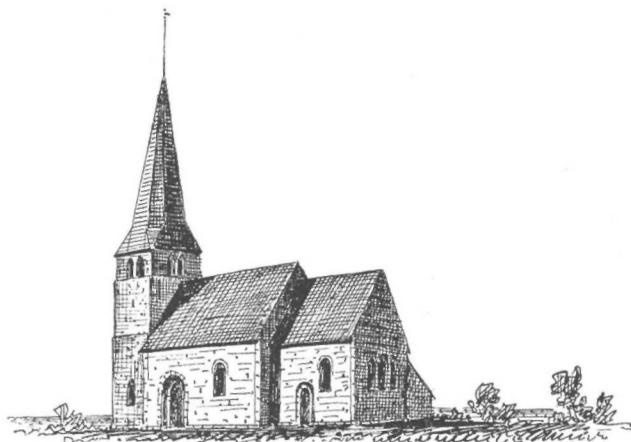

Eke kyrka.

Carl Linnæus har icke stannat i Eke, på vägen mellan Rone och Grötlingbo, den 7 juli 1741. I hans handskrivna resedagbok (*Iter Gotlandicum*, s. 344) har han antecknat: »Ansenliga Engar och löfrika lundar woro omkring Eke kyrka, annex till Rone, then wi lemnade bredewid oss på högra handen $\frac{1}{2}$ mihl ifrån Rone.»

C. G. Hilfeling 1799 (F m 57: 6), s. 41: »Inga Märkvärdigheter funnos där, utom det själfva orten var ganska behagelig, med mycket Löfskog i ängarna och bördiga åkrar.»

N. J. Ekdahl 1826 (ATA): »Den 6 juli besökte jag Eke kyrka hvarest ej var något antikt.»

Också kyrkoinventariet 1830 uppger, att inga runstenar finnas i Eke.

J. H. Wallman har emellertid från sitt besök 1830 antecknat, att runor funnos målade på ett par ställen i kyrkan. Dessa finnas sedan upptagna hos Liljegren (L 1912 och 1913) och hos Säve (S 162 och 163). P. A. Säve har år 1864 iakttagit, att runor funnos ristade i västra portalen.

De båda runstenarna G 46 och G 47 kommo i dagen under kyrkans reparation år 1916. De förvaras nu i Gotlands Fornsal i Visby.

46. Eke kyrka. Nu i Gotlands Fornsal.

Pl. 26, 27.

Litteratur: C. W. Pettersson, skrivelser till Riksantikvarien den $\frac{6}{8}$ 1916 och den $\frac{27}{3}$ 1917 (ATA); J. W. Hamner till Riksantikvarien den $\frac{25}{8}$ 1923 (ATA); J. Roosval till Riksantikvarien den $\frac{7}{9}$ 1923 (ATA); E. Hellgren till Riksantikvarien den $\frac{21}{12}$ 1924 (ATA); J. Roosval, Medeltida konst i Gotlands Fornsal (1925, 2 uppl. 1928), s. 18 (nr 35); O. v. Friesen, Anteckningar 1923 (UUB).

Äldre avbildningar: C. W. Pettersson, teckning 1917 (i brev till Riksantikvarien $\frac{27}{3}$ 1917, ATA); A. Edle foto (ATA).

Gravhäll, funnen vid kyrkans reparation år 1916. Riksantikvariens kontrollant vid arbetena C. W. Pettersson i Visby meddelade i brev den 6 aug. 1916: »... i skeppets södra portal en sandsten lagd till tröskel, stående på kant ... Jag lät försiktigt blotta den undre delen och fotograferade den, några flisor med runor har jag tillvaratagit, öfre delen är anfrätt af mossa och lafvar samt sliten i öfre kant, runorna der något otydliga, men kan nog vid närmare granskning tydas. Stenen har ditlagts före kyrkans byggande som kan hänföras till 1200-talet.» Och i rapporten till Riksantikvarien om arbetena i Eke kyrka år 1916 ($\frac{27}{3}$ 1917, ATA): »Af byggm. Nils Pettersson uppmärksamgjord på en på kant stående tröskelsten i skeppets södra portal,

på hvilken syntes spår af bladornament i den utåt öfverliggande kanten, lät jag aflägsna den intill platt liggande trappstenen, och fann då att det var en bildsten med runor, och att den måste blifvit ditlagd innan portalen byggdes.» Stenen var spräckt i två delar, och en del mindre flisor från kanten, delvis innehållande runtext, hade lossnat vid stenens upptagning. De togos tillvara och förvarades t. v. i kyrkans sakristia. Inskriften granskades här på platsen av O. v. Friesen den 7 juli 1923. År 1924 överlämnades hällen till Gotlands Fornsal, där den numera förvaras (dep. C 1241).

Grå sandsten. Längd 1,80 m, bredd 0,51–0,42 m; tjocklek 0,17–0,16 m. På stenens mittyta bildframställning i relief: två motställda djur (lejon) och t. h. en centaur med båge, jagande en hjort. Stenens sidor äro släta, utan ornering. »Efter fotografien att döma är stenen ett tidigt arbete av Sighraf, nära överensstämmande med dopfunten från Hög i Hälsingland» (Roosval). En annan gravhäll med runor, huggen av stenmästaren Sigrav, är G 69. Sigrav har i runor signerat dopfunten i Åkirkeby, Bornholm (DR 373) och ristat den långa runinskriften. Han var alltså en mycket runkunnig man. Han har också utfört dopfuntar på Gotland (Bro, Eke och Grötlingbo). Hans verksamhet har daterats till slutet av 1100-talet och förra hälften av 1200-talet. Om Sigrav se J. Roosval, *Die Steinmeister Gottlands* (1918), s. 169 f.

Utmed stenens yttersidor har gått en smal upphöjd kant (stenens ursprungliga yta), försedd med ramlinjer. I vänstra delen av denna kantlist är inskriften anbragt. Den har börjat ungefär vid vänstra lejonets huvud, fortsätter utmed vänstra kortsidan och har slutat ett stycke in på långsidan nedtill, rakt under den punkt där den har börjat. Inskriften har sålunda endast upptagit en mindre del av kantlisten. Runorna äro vända utåt och läsas sålunda motsols. En stor del av runorna äro dock skadade eller helt förstörda. Början är sålunda borta med undantag av tre (eller fyra) runor; också slutet saknas. Runbandet är smalt (2½ cm) och runorna små. De ha varit djupt huggna och tydliga.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter C. W. Petterssons läsning 1916 och O. v. Friesens 1923):

... aifr ... - liṭ : giar[a] : sain : eftir : kun[u : s]in[a : e]stripi : ok · [m] ...

5 10 15 20 25 30 35 40

»... lät göra stenen efter sin hustru Estrid och ...»

Till läsningen: 1–2 **ai** äro till större delen bevarade. Av 3 **f** finns övre delen av huvudstaven och övre spetsarna av båda bistavarna; runan är därför fullt säker. Av 4 **r** finnas svaga spår. Efter 4 **r** är ett stycke förstört, med 8–12 runor. 6 **l** och 8 **t** äro tämligen tydliga. 9 **g** är tydligt stunget. Efter 11 **a** en huvudstav och möjligen övre delen av en **r**-bistav. 13 **a** är helt borta. Fr. o. m. 14 **s** äro runorna väl bevarade. 18 **e** är tydligt stunget. Av 25 **n** finns huvudstaven kvar och vänstra bistaven. 30–31 **a : e** äro nu förlorade, men ha lästs av v. Friesen.

C. W. Pettersson 1916: ... at : fiara : sain : eftir : kunu : sina : estripi : ok · m ... — v. Friesen 1923: ... aifr : ... - - t : giara : sain : eftir : kun - - ina : estripi : ok · m ...

Det första namnet har varit en sammansättning med *-raifr* (*Sigraifr*, *Aubraifr* e. dyl.). Det är sålunda väl tänkbart, att det är stenmästaren själv, Sigrav, som har låtit göra denna med sina bilder märkliga gravsten till minne av sin hustru Estrid.

Namnet *Estriþ* är hittills icke känt från någon annan gotländsk inskrift. Däremot är det rikligt belagt i uppländska inskrifter.

Om ordet *kuna* f. hustru se G 2.

47. Eke kyrka. Nu i Gotlands Fornsal.

Pl. 24.

Litteratur: C. W. Pettersson, skrivelse till Riksantikvarien ²⁷/₃ 1917 (ATA); J. W. Hamner till Riksantikvarien ²⁵/₈ 1923 (ATA); O. v. Friesen, Anteckningar 1923 och 1936 (UUB).

Fyrkantig gravhäll. Den påträffades liksom G 46 vid kyrkans reparation år 1916 och förvaras numera (sedan omkr. 1925) i Gotlands Fornsal (Medeltidsavdelningen, källaren).

Grå sandsten. Längd 1,47 m, bredd upptill 0,53, nedtill 0,45 m. Formen är sålunda svagt trapetsoid. Översidan är svagt välvd. Mitt på stenen finns ett kors i relief. Runristningen går utefter h. kanten. Den är hårt sliten och endast delvis bevarad. På korsets stam och på ringen nedanför korsmitten ha funnits runor, varav nu endast spår återstå.

Inskrift:

ia⁵kaubr - - - ok a¹⁰þraif - ...
5 10 15 20

»Jakob ... och Audraiv ...»

Till läsningen: Namnet **ia⁵kaubr** är säkert. Inskriften börjar här; intet har funnits framför. R. 2 är skadad, men bör sannolikt läsas **a**. Efter namnet följa tre raka stavar, men utan säkra spår av bistavar. 11–13 **ok a** är tydligt, även om topparna äro avslagna. Därefter sannolikt 14–15 **up**. 16–19 **raif** är tydligt. Därefter är en runa bortnött, och sedan följer en tydlig punkt. Intet vidare kan spåras.

v. Friesen läste 1923: ... **i : karþu · [m]ik · okaratf · - ...** »På korsstaven ev. skymtande runor kunna ej identifieras.» Vid en senare undersökning (1936): **- ia⁵kaubr · - - - - ok a - - raif -**.

Om mansnamnet *Jakob* se G 13. Namnet *Auþraifr* förekommer även i inskriften på en numera förkommen gravhäll i Klinte kyrka (F h 8 bl. 102). Det är bildat på regelbundet sätt, och båda lederna äro väl kända i namnförrådet. Det har som helhet betytt »den åt guldets glade»; jfr *Sigraifr* G 69, S 84, *Botraifr* S 20, 82, 83, 84.

48. Eke kyrka.

Pl. 20.

Litteratur: L 1912, 1913, S 162, 163. J. H. Wallman, Anteckning om L 1912 (inklistrad i Liljegren, Fullständig Bautil: L 1912), Öländska och gothländska fornlemningar (ATA), fig. 49 (L 1913); S. Bugge i ATS 5, s. 148; H. Pipping i VHAAkad:s Månadsblad 1900, s. 65; C. W. Pettersson, skrivelse till Riksantikvarien ²⁷/₃ 1917 (ATA); O. v. Friesen, Anteckningar 1923 och 1936 (UUB).

Äldre avbildningar: a) J. H. Wallman, teckning (i Liljegren, Fullständig Bautil: L 1912); O. v. Friesen och J. W. Hamner foto 1923 (ATA). — b) J. H. Wallman, teckning (i: Öländska och gothländska fornlemningar, fig. 49).

a) Målning med svart färg östra sidan av norra stödjepelaren för triumfbågen. Målningen upptager en yta av 50 × 25 cm; runornas höjd är 4–4,5 cm.

J. H. Wallman meddelar inskriften på L 1912 (fig. 40) med följande tillägg:

»På Norra pelaren vid Choret i Eke kyrka på Gothland; bokstäfverna med svart färg på sjelfva kalken:

Arum ◇ **aptir** ◇ ◇ **Biyr** ◇ **Tusinn** ◇ **ithuntrad** ◇ **et** ◇ **ok** ◇ **sextih** ◇ ◇ **kirkia** **malad** ◇ **BU** ◇ **RA** ◇

Anm. En del af skriften var vårdslöst copierad med rödkrita på väggen, som det tycktes, redan i gamla tider; hvilken nya edition var enda vägledning för ordet *ptir*, som nu var i huvudskriften nästan utnött. —